

Faster Stina berättar för syskonbarnen

En bandupptagning 1965

Utgiven i en begränsad stencilupplaga 1970

**Hovfröken Carolina Elisabeth Christina (Stina) Reuterswärd
f 1884 16/2 i Örebro av Överste Wilhelm Reuterswärd och Carolina
af Robson, d 1969 27/12 i Stockholm.**

Hovfröken hos

- Kronprinsessan Margareta 1914-1920
- Prinsessan Ingrid 1920-1923
- Kronprinsessan Louise 1923-1950
- Drottning Louise 1950-1951

Innehåll

- Förord
- Uppväxtåren
- Hovtjänsten börjar
- Den 9 april 1940
- En dag på Slottet
- En dag på Sofiero
- Något om de kungliga
- Resor
- Slutord

Förord

Faster Stina tillbringade pingsten 1965 på Bäddarö gård. På sitt vanliga livliga och medryckande sätt berättade Faster om sina minnen. På frågan om vi fick ta upp berättelsen på band var Faster till en början tveksam men blev sedan eld och lågor för bandupptagningen. Vi spelade in avsnitt efter avsnitt och lyssnade efter hand på bandet. Faster Stina hade ju ett enastående minne och berättade med klar stämmna. Här och var gjorde Agneta och jag inpass och frågor.

Vintern 1969 skrev Fru Hillevi Carlsten ned berättelsen, för vilket vi är henne stor tack skyldiga.

Hösten 1969 redigerade och korrigerade jag texten lätt för sammanhangets skull, varefter Fru Carlsten gjorde den utskrift, som här har stencilerats. Stencilupplagan omfattar c:a 20 exemplar och är avsedd för den närmaste släkten, främst Faster Stinas syskonbarn.

Berättelsen överlämnas härmed till kusinerna med hälsningar från

Lidingö i maj 1970.

Carl Reuterswärd (III)

Uppväxtåren

Ett av mina första minnen jag har, är när mina äldre bröder i mörkret skrämde mig och min syster Eva alldeles förfärligt och det sitter i ännu att jag är mörkrädd. I alla fall så var vi då i regel åtta barn hemma. Augusta uppfostrades hos sin mormor, gamla fru Brändström och kom inte hem egentligen mer än till jul och sommar, förrän efter sin mormors död, då kom hon hem och bodde där för jämnan. Pontus tog studenten, ja det var 1888 eller 1889. Sedan kom han till Karlsborg och blev officer. Carl kom till Tekniska Högskolan och Wilhelm kom till Uppsala så småningom och tog kansliexamen. Det var det väl? Ja, vi bodde i en stor våning där alla rum var genomgångsrum och det måste ha varit mycket besvärligt. Det tror jag. Pappa var då överstelöjtnant vid Närkes regemente som sedan blev Livregementetsgrenadjärer. Han hade en häst och en hästskötare, som hette Larsson, som hämtade oss för att vi skulle rida med honom tillbaka till stallet. Det tyckte jag var rysligt. Man satt så obekvämt. Vi gick alla i skolan i Örebro utom Eva. Bröderna i Karolinska läroverket och Gustav och jag i Risbergsska flickskolan, där också Elin gick. Sedan blev Pappa chef för Västra Dals regemente och då troddes det att vi skulle flytta till Vänersborg. Men det blev inget av utan Pappa blev strax därefter utnämnd till chef för Första Livgrenadjärerna och blev då fullt lycklig för han var östgöte och älskade Östergötland. Så flyttade vi till Linköping. Pontus var då färdig officer vid Första Livgrenadjärerna, Carl gick på Tekniska Högskolan i Stockholm, Wilhelm låg i Uppsala och vi andra fem var hemma.

Ja, Linköpingstiden blev en lycklig tid. Elin, Olle, Gustaf, Eva och jag gick alla i Linköpingsskolor. Pojkarna i pojkskolan och vi flickor i flickläroverket. Vi hade en stor härlig våning som låg nära järnvägen och det underliga var att då för tiden skulle regementschefen ha expeditjonsrum i sin våning. Han hade två rum som expedition, och där trängdes de väl, men det var inte så många då för tiden förresten.

Men hade regementskvartermästaren och adjutanten också plats där?

Jadå, båda två, och underofficern som hette Jäger och, ja alla samlades där. Pappa satt ute i sitt stora skrivrum och där kom de in och föredrog för honom. Och telefon hade vi inte för då trodde Pappa att vi barn skulle telefonera. Det var rätt ovanligt att man hade telefon då för tiden. Mamma var alltid rädd, eftersom tamburdörren skulle vara olåst så att alla officerare kunde komma upp på expedition när de ville. Hon satt mest hela dagarna och sydde i vardagsrummet med halvöppen dörr så hon såg om det var tjuvar eller officerare som kom in.

Vad skall jag mer säga? På somrarna bodde vi på Västanå, som ligger vid Borensberg.

Ja, Västanå har Agneta och jag passerat många gånger. Det är väl en gård som ligger mellan vägen

och kanalen?

Ja, just det.

Ett stort vackert vitt hus med gaveln mot vägen?

Ja, vackert är det väl inte men det har en förtjusande belägenhet och där älskade vi att vara. Och dit kom min gamla Farmor om somrarna. Hon var mycket gammal men klar i huvudet, såg mycket illa och var lite döv kanske.

Det var hon som var född Vult von Steijern?

Ja det var det. Och så var tanterna Vegesack hos oss och dom var mycket nyttiga och sydde bomullsklänningar åt oss. Pappa red fram och tillbaka till Malmslätt och det var närmare 2-3 mil.

Dagligen?

Nej, inte dagligen. O nej.

En gång i veckan?

Ja ungefär. Han hade två hästar, Aina och Svente. Han red själv alltid på Aina, utom då Augusta var på Västanå, för då red hon på Aina och Pappa på Svente.

Faster Augusta Cassel?

Jadå. Hon var rysligt road av att rida.

Faster, berätta lite om hur ni kom ut till Västanå? For ni på kanalen eller åkte ni landsvägen?

Jaha, "både och" kan man säga. Det hyrdes en båt som hette Gripen, som gick i kanaltrafik i vanliga fall. Det var en liten bogserbåt och på den lastades allt möjligt som skulle till Västanå, bl.a.

madrasser. Alla jungfrurna for med den. Vi barn brukade också få fara med båten. Men Pappa och Mamma åkte häst och vagn. Det var Djurbergs som körde dem till Bergs slussar. De kom lagom för att stiga på båten sedan vi hade gått igenom slussarna. Under tiden hade vi druckit saft på Bergs gästgivaregård. Vi hade vichyvatten i saften för det tyckte vi var så fint men det var ju lite otäckt förstås. Ja sen for vi genom kanalen till Västanå och var lyckliga att komma dit och få stanna där i tre månader tillsammans med, som sagt, alla gamla släktingar.

Får jag göra ett inpass här? Fasters farfar var ju kanalkamrer och bodde i Motala?

Ja det gjorde han.

Hur kom det sig, att han fick den befattningen? Var det genom släktskap eller på annat sätt?

Ja, se han bodde på Vikbolandet, först på Rotenberg där Pappa föddes och sedan på Skenäs. Sedan blev han på något olyckligt sätt - jag vet inte hur - av med sina pengar och då fick han det här uppdraget att vara kanalkamrer. Han var ju lite släkt med gamle Platen, som hade grävt kanalen, för hans farfarsmor hette Ulrika von Platen. Ja, som sagt var, han var kanalkamrer i Motala till sin död och när han dog flyttade Farmor ner till Hälsingborg.

Vilket år var detta ungefär?

Jag skulle säga att det var ungefär 1887-88. 1888 skulle jag tro. Hon flyttade ner till sin dotter, grevinnan Augusta von Essen, som hade varit hovdam först hos drottning Lovisa och sedan hos prinsessan Lovisa, som gifte sig med kronprins Fredrik av Danmark. Där bodde min farmor till sin död 1907.

I Hälsingborg bodde också min faster Tora, som blev föreståndarinna för Vanförestalten. Hon hade alltid varit intresserad av att hjälpa invalider och vanföra. När anstalten kom till blev hon föreståndarinna.

Hur var det med historien om "Essen und Trinken"? Kommer Faster ihåg den?

Jo, den berättades från den tid då mina farföräldrar bodde på Hårstorp utanför Motala. Jag hade en faster Helga, som var yngre än faster Augusta. Helga var gift med en läkare, som hette Marcelinus

Laurentius Pettersson, som nog, tyvärr, var lite svag för sprit och opium och så'nt. Den andra mågen var ryttmästare vid jag tror Kronprinsens husarer, blev kammarherre hos drottning Lovisa och gifte sig med min faster Augusta. Det var han som sa, när han var på besök hos sin svärfar:

"Här har svärfar två mågar. Den ene heter Essen, den andre heter Trinken" Han var ganska rolig.

Ja Faster, nu vore det roligt att få höra lite om Aspa, som vi vet så lite om i vår generation.

Aspa bruk ligger i Tiveden 1,5 mil från Askersund och var från början ett familjebolag. Det var en av de roligaste resor vi kunde få göra att få fara dit. Under Morfars tid var jag för liten för att komma till Aspa. Men sedan min morbror blev disponent var jag ofta där. De äldre syskonen hade varit på Aspa redan på Morfars tid. Man blev mycket bortskämd med förfärligt god mat och presenter och allt. En halvmil från Aspa låg Olshammar och där bodde Verner von Heidenstam med sin första fru. Jag satt en dag i lekstugan då jag plötsligt såg ett par långa ben i korta byxor. Det hade man ju inte sett förr. Då sa Tilda, vår gamla barnsköterska, att det där var Heidenstam och jag har lekt med honom som barn, och han tror inte på Gud. Det tyckte vi var så ruskigt.

Om någon av de äldre syskonen var sjuk eller klen, så skickades han eller hon till Aspa och kom tillbaka alldeles kry. Och ingen var lyckligare än morfar eller mormor när man kom dit, och det enda som de tyckte illa om var när man reste. Man skulle helst stanna där för alltid.

Aspa var reveterat och sammanbyggt med en flygel. Det såg inte stort ut, men där var rätt många rum. Det var det mest gästfria och vänliga ställe man kunde komma till. Gamla mamsell, jungfru Eva, satt alltid till hälften på spisen, när hon skulle laga den goda maten, för hon hade ont i sina gamla ben.

Var det ett järnbruk eller vad hade man för produktion?

Jo, det var smedjor och dom gjorde spik och Lancashiresmide, tror jag. Och så var det stort skogsbruk med ungefär 35.000 tnd skog. Morfar var brukspatron och ledde verksamheten. Min far var ordförande i styrelsen men när han dog så ville alla Robsöner, Heidenstammar, Mannerstrålar m fl ha ut sina pengar. Då såldes Aspa till Laxå och sedan sålde Laxå det till Munksjö och fick bra mycket mera betalt och det retade oss allihop.

Var det på Aspa bruk, som Faster Augusta träffade farbror Albert Cassel?

Ja. Det hade nog Mamma och morbror Rutger ordnat för de tyckte att Albert skulle gifta sig. Han

var en ungdomsvän till dom båda, så Augusta blev ditbjuden på vintern. Hon, som aldrig hade stått på ett par skidor, gjorde det med Albert och hur det var så kom hon hem förlovad, och så gifte hon sig på våren. Och alla var lyckliga. Min mamma var överlycklig att åter ha kommit i kontakt med Casslarna. På förlovningen var även Elsa Brändström med. Hon kunde inte begripa att den här nya svågern till oss sprang med vinbuteljer överallt. Hon förväxlade honom med en av vaktmästarna. Sen var bröllopet på våren. Det var ett stort bröllop i domkyrkan. Efteråt var det middag hemma och då var Elsa Brändström också med och hon satt med handskarna på. Hon hade aldrig haft vita handskar förr och åt middagen med handskar ända tills hon kom till sparrisen, då tog hon av den ena och först då krokanen kom tog hon av den andra handsken.

Vi bodde då i huset Järnvägsgatan 4. Där bodde vi fortfarande då min far blev sjuk och tog avsked. Han fick förresten mycken tack från regementet, som bl.a. överlämnade två stora album med fotografier. Sedan flyttade vi upp till Kungsgatan i hörnet av Platensgatan och fick en trevlig trädgård där. Där blev min far sjukare och dog på våren 1899. Mamma var borta hela våren och vi satt ensamma hemma. Den snälle general Loven kom upp till oss varje eftermiddag när han visste att Mamma skulle ringa. På den tiden gick jag i skolan, men de äldre systrarna var mycket ute och dansade och man umgicks med godsägarfamiljerna, t ex på Brokind, Ekenäs och Lagerlunda. På Ekenäs bodde på den tiden greve Filip Klingspor och hans grevinna Maria. Pontus blev mycket god vän med mågen Axel Ekman och var marskald på Axels och Mariannes bröllop. Axel Ekman kom från Finspång och tillhörde den stora göteborgssläkten.

Jag var på Sturefors en gång. Vi red ut dit en eftermiddag och fick middag hos gamla grevinnan Bielke, född d'Otrante. Eva och jag var hos Falkenbergs på Brokind varje år efter jul och ibland på höstarna och dom bodde ofta hos oss i stan. Falkenbergs hade alltid inne något bud i stan som vi kunde åka ut med. Det var roligast när kusken körde. Han kallades Lalla och var god vän med alla barn. Vänskapen med Falkenbergarna höll i sig på ett rörande sätt. Den har gått i arv till och med till deras barnbarn.

Innan vi lämnar Linköpingstiden, tycker jag, det vore roligt att få höra lite om Elsa Brändström och Elsa Goldschmidt-Björkman.

När vi bodde nere vid järnvägen och min far levde, var Elsa Goldschmidt-Björkmans far adjutant hos Pappa. De bodde i huset bredvid oss och det var mycket umgänge mellan familjerna. Elsa och vi lekte på gården. Elsa Björkman var ganska livlig, ibland bråkig men alltid trevlig. Så flyttade Brändströms till Linköping 1896 på hösten. Det blev en vänskap för livet mellan Elsa Brändström och Elsa Björkman. Elsa Brändström var då en mycket vanlig men mycket trevlig skolflicka. Ingen trodde väl då att hon skulle uppoffra sig så för krigsfångarna som hon gjorde sedan. Nu är alla stolta över henne och hon har fått en skola uppkallad efter sig i Linköping.

Ja, Faster, efter den här lilla vilopausen börjar vi väl igen. Vill Faster berätta lite mer om det gästfria farfarshemmet i Linköping?

De flesta officerarna bodde på landet och kom in till staden lite då och då. När Pappa mötte dem bjöd han alltid hem dem. Det var mycket gästfritt hemma. Föräldrarna såg gärna alla sina vänner. Varje år på nyåret hade dom bal med supé. Det var mycket noga med den som skulle anförda dansen. Ibland var det kapten Björkman, ibland var det överstelöjtnant Forsbäck, som ansågs dansa bra. Min syster Augusta var mycket road av dans och skuttade omkring. Man dansade vals, polka, pas de quatre och naturligtvis francaise, som var mycket högtidlig. Alla deltog i den.

Hur vad det med hambo?

Ja, hambo förekom ibland också men det var mera polka och vals. Vals nummer 2 var den s.k. inklinationsvalsen. Den som bjöd upp till den ansågs mena någonting med det. Det var så där lite kurtis eller flirt eller vad man kallar det. Vi hade alltid vår dans omkring den 3-4 januari efter landshövdingens stora bal. Sedan följde danser hos den andre regementschefen, på Lagerlunda och ja, hos dom som kunde. Musiken var inte särskilt märkvärdig.

Föräldrarna hade dansen i sitt hem och jag kan förstå nu efteråt att det var rätt besvärligt. Det var förfärligt roligt att stå och titta på. Jag minns den gamla grevinnan De la Gardie, landshövdingenskan. Hon var högst besynnerligt klädd. Jag stod och tittade i en dörr, och sedan sydde jag en dockklänning efter hennes modell och det förvånade alla.

Ofta kom det släktingar resande förbi Linköping och de bodde över hos oss.

Augusta, som var äldst bland syskonen, bodde alltid ett par månader på vintern hos morföräldrarna Brändströms i Stockholm och roade sig. Så kom hon hem och hon var väldigt snäll emot oss småsyskon. Hon var mycket opraktisk tyckte vi för hon kunde inte sy mycket och det var inte mycket hon kunde, men hon var trevlig.

Näst äldst var Pontus och han var lite spelevinkig först kanhända. Han var emellertid hemskt snäll mot oss småsyskon och jag minns så väl att han gav oss påskägg en gång för det var vi inte bortskämda med och vi tyckte att han var väldigt flott.

Pontus gifte sig 1905 på hösten med Eva Ugglå, som var dotter till general Ugglå och det var

allmän glädje över detta. Ugglefamiljen var stor med otroligt anseende och alla tyckte att vad Ugglas gjorde var märkvärdigt. Bar en Ugglas ett paket så kunde alla andra bära paket. Jaha, jo då. Det är säkert.

Men jag har hört av Mamma att Uggorna hade minst lika stor respekt för Reuterswärdarna. Och Mamma var t.o.m. en aning rädd just för fröknarna Reuterswärd.

Ja. Det gick nog över i alla fall, det tror jag det gjorde. Och det var ett mycket roligt bröllop, som Ugglas höll. Det var ju tio syskon Ugglas och nio syskon Reuterswärd och ändå många som var inbjudna. Och inga andra än syskon var tärnor och marskalkar. Bröllopet ägde rum i domkyrkan och middagen hemma hos Ugglas.

Kommer Faster kanske ihåg vem det var som vigde dom? Var det möjligen biskopen?

Nej. Det var domprosten Personne. Ja, han var en mycket omtyckt präst. Förresten hade både Eva och jag gått och läst för honom. Eva gick i den stora församlingen och jag var med i den privatläsning som Personne hade för Anna Petri, som ju var lam.

Sedan kom bror Wilhelm. Han låg i Uppsala och han var också en snäll äldre bror. Han var, som jag trodde, en oförbätterlig ungtjänst. Ganska originell. Han ville gärna ha blivit officer, men kunde det inte på grund av dålig syn. Så kom han efter studierna in i ett ämbetsverk.

Carl, han var den store humoristen och gjorde vad han tyckte och ville och det fick han göra. Så när Pappa och Mamma var borta tog han upp sin cykel och cyklade i salen. Mina vänner var väldigt chockerade över det men vi tyckte bara det var naturligt att Carl gjorde det, för han gjorde sådana saker. Sedan kom han ut till Charlottenburg i Tyskland och gick sista året på Tekniska högskolan där. Så kom han hem och blev chef för AEG. Carl var snäll, gästfri och trevlig.

Elin ansågs vara förfärligt trevlig och det visste hon nog själv, så Eva och jag retade oss lite på henne. Hon hade fina betyg i skolan. Hon gifte sig med Gustav Ros år 1900. Det ansågs vara ett bra parti och de bosatte sig på landet på ett ställe som heter Bankestad, som ligger nere i Tjust och var mycket trevligt. 1906 flyttade dom upp till Linköping.

Olle gick på Tekniska högskolan. Han brydde sig mycket lite om kamratlivet. Han hade sina egna idéer och hade gärna velat bli kavallerist men det ville inte Pappa för han hade alltid tänkt att Olle

skulle överta Aspa. När Olle hade vuxit upp hade Aspa emellertid sålts. Det var en misräkning för honom. Olle kom emellertid till Kiruna och blev förste gruvingenjör där.

Och så var det Gustaf. Han gick kutryggig lite grand och han var oerhört disträ. Han glömde saker men det gick bra för honom i skolan och han fick mycket fina studentbetyg. Han var ordförande i Vitterhet och hävd i skolan och det var något fint så vi tyckte nästan att han var medlem av Svenska Akademin.

Så kom jag. Först gick jag genom skolan i Linköping. Så kom jag till en pension i Schweiz. Eva gick också i flickskolan i Linköping och eftersom hon var klen och inte fick fara till Schweiz tog Mamma hem en schweiziska och övade hela familjen i franska. Det var ju rätt bra.

Efter min fars död flyttade vi till "miljonhuset" och där bodde vi sju à åtta år varefter vi flyttade till "hypotekshuset", som då var nybyggt och hade mera sol.

Bodde General Ugglan i den s.k. Möllerska gården?

Jaha. Dåförtiden hette den "Wicanderska gården" och hade ett mycket trevligt hus och en stor, stor trädgård. Generalen hade ju hästar, så där kunde barnen Ugglan rida. Både Elsa och Bertil red också mycket.

Hade Farfar något kommunalt arbete i Linköping?

I Örebro var han stadsfullmäktiges ordförande i elva år, men i Linköping hade han ingenting sådant. Nu hade han nog av regementet.

Kommer Faster ihåg om han var en sträng chef?

Det tror jag visst att han var, därför han kom efter general Lagerfelt, som släppte efter förfärligt mycket. De påstår, att när Pappa blev chef för regementet ute på Malmslätt - det var förresten han som byggde upp Malmslätt - låg alla officerarna med uppdragna gardiner för nu fick de inte sova hur länge de ville som på Lagerfelts tid. Men han var omtyckt och fick mycken vänlighet under sin sjukdom. Han var sträng hemma men han hade ett hjärta av guld. Han kom ofta in till Eva och mig och pratade.

Det vore roligt att få höra något om familjen Brändström.

Ja den spelade en stor roll i Linköping. Brändströms fick en oerhört god ställning där. De var mycket gästvänliga och trevliga, vänliga och positiva. Ja, de hade sett världen. De hade bott i Ryssland i många år, när morbror Edvard var militärattaché. Så kom de till Linköping. Först bodde dom uppe i hörnet av Platensgatan och Kungsgatan och sedan köpte de en gammal folkskola invid Trädgårdsföreningens park som inreddes mycket trevligt och där de såg mycket folk. Där hade även morbror Edvard sin expedition på nedre botten som man fick gå igenom för att komma in till matsalen. Jag kommer alltid att minnas alla jul- och påskdags- och annandagsmiddagar. Den ena dagen var Brändströms hos oss och den andra var vi hos Brändströms. Det gick mycket livligt till, det diskuterades och vi hade trevligt på alla sätt. Elsa Brändström gick i skola i Linköping och var en helt vanlig skolflicka som ofta kom i sista stund. Per och Erik Brändström gick i pojkskolan. Per red mycket. Per var ganska häftig och argsint ibland men han var en väldigt bra och rättrådig människa. Vi hade stor glädje utav dem. Sedan flyttade Brändströms till Ryssland 1906.

Mamma lämnade Linköping 1912, därför att min syster Eva skulle bli sjuksköterska vid Sofiahemmet, min andra syster Elin Ros skulle flytta eftersom Gustaf var kommenderad till Stockholm och Pontus och Eva skulle flytta till Karlsborg. Då tyckte Mamma att eftersom de flesta syskonen var i Stockholm borde hon flytta dit. Jag var förtvivlad, men det spelade ingen roll, det brydde ingen sig om. Det var Fina också, vår gamla kokerska.

Har Faster något minne av borggårdskrisen?

Ja, det har jag visst det. Därför då fick jag utav Douglas, som var riksmarskalk, biljetter för att se på bondetåget. Och vi hade två bönder, som bodde hemma. Det hade jag drivit igenom. Det roade inte Mamma det minsta. Bror Gustaf var bortrest och de fick bo i hans rum och ett annat rum som var ledigt. Det var två östgötar. Den ene bad att få telefonera och den första frågan till frun därhemma på landet var: "Hur är det med djuren?" Då smalt Mammans hjärta för det tyckte hon var rörande. Så det gick bra.

Jag minns att Morbror Edvard Brändström just då var i Stockholm. Han var imponerad när han stod och såg alla dessa bönder, som drogo upp till Slottet och defilerade förbi den kungliga familjen. Han sa att det hade inte kunnat ske i något annat land, utan ett uppbåd av poliser och detektiver.

Hovtjänsten börjar

Samtidigt med oss flyttade familjen Douglas upp till Stockholm. Han hade varit landshövding i Linköping i många år och nu hade han blivit riksmarskalk. Jag var ofta bjuden hos dem och var god vän med Madeleine Tengbom liksom min syster Eva. En dag år 1914 blev jag bjuden på thé till Tante Anna Douglas. Hon sa att Kronprinsessan Margareta kommer att vara där och det tyckte jag var roligt och beställde mig en fin hatt och gick dit.

Jag satt och konverserade ganska naturligt varpå Kronprinsessan pratade på tu man hand med mig. Bl.a. frågade hon: "Tycker fröken det är roligt att spela hockey?" "Nej inte alls", sa jag. Då såg de andra förvånade ut. Jag berättade att jag spelade hockey i Linköping med pojkarna Uggla och att de var lite hårdhänta och mycket skickliga, så jag tyckte inte om spelet.

Någon vecka senare när jag kom hem talade Mamma om, att grevinnan Douglas varit på besök och frågat från Kronprinsessan Margareta om jag ville bli hovfröken. "Ja, visst vill jag det", sa jag ganska förvånad. "Ja, du måste bestämma dig idag för familjen Douglas far i kväll till Tyskland". Jag gick ner till Douglas och gav beskedet att jag gärna ville bli hovfröken fast jag egentligen inte visste vad det innebar. Sedan blev jag bjuden upp på Slottet. Där träffade jag Märta De la Gardie, som jag aldrig hade sett förut och frågade henne: "Hur gör man och hur går det till?" - "Jag kom nyss och jag vet ingenting" sa hon, "jag har inte varit här förut". Mycket upplysande.

Kronprinsessan Margareta tog emot mig mycket vänligt. Hon bjöd mig vid flera tillfällen, en gång på lunch, en annan gång på middag och en 3:e gång på thé, så att jag skulle vänja mig lite vid dem. Snällt och praktiskt. Jag märkte att de hade läst på i adelskalendern om min familj. Hon var mycket lätt att tala med. Hon var en klok och sansad människa. Hon var mycket behärskad och höjde aldrig rösten. Hon levde för man och barn. Barnkammaren kan man säga var hennes kungarike. Där hade jag ingen uppgift, men jag såg ju barnen mycket och var ofta med när de var ute och sportade. Så jag lärde ju känna dem bra.

Hon ser mycket älsklig ut på alla fotografier.

Det var just vad hon var. Mycket, mycket älsklig och naturlig och intresserad av mycket. Så bröt världskriget ut och Kronprinsen fick fara huvudstupa till Stockholm från Sofiero. Han hade major Cederschiöld med sig. De hade naturligtvis egen vagn. Cederschiöld hade emellertid inte ett öre, så jag fick låna honom 300 kronor och det förvånade mig mycket att Kronprinsens adjutant var vid så dålig kassa. Men så var det i alla fall. Vi andra bodde kvar i tio dagar och så en dag fick vi telefon, att Kronprinsessan var tvungen att resa upp med hela huset ögonblickligen.

Ja, det var oroligt därnere, det var det. Man visste att soldaterna hade grävt skyttegravar i Danmark. Kronprinsessan och jag skulle i sista stund packa in en del glasskålar uti matsalen. Vi hade ingenting att lägga dem i. Då kom Prins Gustaf Adolf, som var mycket påhittig, in med min nya, fina ulster och sa: "Här har jag hittat någonting. Den kan vi lägga om skålarna". Och det gjorde vi.

Och åkte nattåget till Stockholm. Under resan fick vi nyheten att England gått med i kriget. Det var första gången och nästan den enda gång, som jag såg Kronprinsessan Margareta gråta. Det hade hon aldrig trott, att England skulle komma i krig.

Det var väl en mycket svår tid för kungahuset? Drottning Victoria höll naturligtvis på tyskarna och Kronprinsessan Margareta måste ju vara ententevän?

Ja, det var en svår tid, men de hade båda fått en sådan uppfostran att de kunde behärska sig. Samvaron mellan dem var kanske inte så förfärligt intim men det blev ingen konflikt. Drottningen var ute i Tyskland, när kriget bröt ut och stannade på Langenstein i över ett år, tror jag.

Faster brukar ofta berätta att Kronprinsessan var mycket intresserad av Röda Korsets arbete för krigsfångarna .

Ja, det var hon. Hon fick många brev, förfärligt många brev från anhöriga till krigsfångar med bön att hon skulle göra någonting för deras söner och män. Och det gjorde att hon till sist inrättade liksom en byrå två trappor upp i Slottet. Jag skulle förestå den och hade till hjälp Elsa Bernadotte, Eva Lagercrantz, Elsa Uggla m.fl. Vi hade ett kolossalt arbete med att registrera alla krigsfångarna och att ta reda på vad man fick skicka och inte skicka. Vi skickade kolossalt många gåvopaket.

Skickades gåvorna till båda sidor?

Gåvor skickades både till Ryssland, Belgien, Holland, Tyskland, Österrike och Ungern. Ryssarna ansåg att ingen gjorde någonting för de ryska krigsfångarna. Då hittade Prins Carl och Kronprinsessan Margareta på att de skulle skicka ut mig, därför att jag hade haft så mycket att göra med krigsfångar. Stanny von Engeström var också med. I sista stund fick vi som väl var med oss Carl Gustaf David Hamilton - för att tala med olika myndigheter var det ju önskvärt att ha en herre med. Vi reste runt i krigsfångelägren i Ungern. På en plats låg omkring 2.000 sjuka. Man kunde ju inte tala med alla, men jag tyckte det var synd om en ung pojke, så jag gick fram till honom. Jag försökte med franska, tyska, engelska och slutligen svenska. Då satte han sig upp i sängen med stor förtjusning och sade att han var från Vormsö i Estland. Jag gav honom mitt lexikon och lite pengar och skrev sedan och underrättade hans föräldrar att han levde. Så skrev jag till Kronprinsessan och bad henne skicka en hälsning. Han skrev sedan då och då till mig och det slutade med att han kom hit till Sverige.

Ja , Kronprinsessan var en mycket älsklig person. Hon var inte sentimental. Hon hade många vänner, intresserade sig för dem och deltog i allt vad som hände dem. Hon var mycket välgörande. Ja, hon hann med mycket. Hon ansåg att man skulle göra mycket för barnen, ty, som hon sa "barnen

har hela livet framför sig och det är viktigt att dom blir friska och sunda".

Naturligtvis höll hon kolossalt på England och det får man ju förstå. Hon var skild ifrån sitt hemland från 1914 till 1919, då hon fick resa över. Det var underbart för henna att åter få komma dit.

När hon dog så plötsligt, stod barnskaran utan mor. Vem var det som tog hand om dem?

Det var Stina Stockenström och jag som fick göra det. Vi var inte vana att gå i barnkammaren, därför den var hennes område. Vi hade varit uppe där en gång eller två tror jag under alla åren. Nu blev det att springa där jämt och ta hand om barnen. Den gamla engelska sköterskan var kvar.

De två äldre prinsarna var på Lundsberg och kom hem på sina lov. Prins Gustaf Adolf var hemma en hel vinter för han hade varit sjuk och de ville inte släppa iväg honom upp till Lundsberg. Ryttmästare Tage Lundberg fick då ta hand om honom. Det tog en tid innan vi vande oss vid den nya situationen.

Den 9.april 1940

Kontakten med prinsarna och i synnerhet med Prinsessan Ingrid är alltså mycket god. Jag var t.ex. på besök i Köpenhamn när det sista kriget bröt ut och tyskarna kom in i Köpenhamn. Tyskarna kom på gatan precis förbi det hörnfönster där jag bodde. Det var kl. 6 på morgonen den 9 april 1940. Jag skulle ha rest hem tidigare men blev övertalad av Kronprinsessan Ingrid och Kronprins Frederik att stanna kvar.

Man hade inga förningar kvällen före, vilket ju är ganska märkligt. Kronprins Frederik stod och tittade på termometern på morgonen den 9 april vid 5-tiden och ser då hur en bil stannar utanför Kung Christians palais och att ur den stiger statsminister Stauning. Då tänkte han att här är någonting på färde, så han slängde på sig sina kläder och det enda han hade att sätta på sig var den smoking han hade haft kvällen förut. Därefter sprang han över till kungens palais. Jag låg i min säng och hörde massor av flygplan och kunde inte begripa att Danmark hade så många flygplan. Så rusade jag ut i korridoren för jag tyckte att jag hörde någonting ovanligt. Jag bodde i ett gästrum lång borta. Hade en tom våning mellan gästrumsavdelningen och den våning där kungaparet bodde. Då börjar skottväxling på gatan. Jag rusade tillbaka in i mitt rum. Högvakten ryckte ut och gjorde sig färdig att skjuta. Jag lade mig på golvet. De sköt en stund. Sedan kravlade jag mig upp och var ganska omskakad. Klädde på mig. Där satt jag färdig att ge mig iväg och fly, men jag hade naturligtvis glömt både pass och pengar, så det var ju väl att jag inte kom iväg. Då hör jag mitt namn ropas, Kronprins Frederik och Kronprinsessan Ingrid kom springande, han i smoking och hon

i nattrock, "Tyskarna har intagit staden och vi skall vara korrekta", sa Kronprinsen. Det var inget att göra. Klockan var sex på morgonen, så jag gick och lade mig igen. Det var väl inga andra som gjorde det i Köpenhamn den morgonen. Utanför mina fönster hade två stycken blivit skjutna och förda till sjukhus. Den ene hade fått ett skott i magen och den andre ett i sidan. De överlevde. Drottning Alexandrine hade sett när de föll. Vi kunde inte gå ut under hela dagen. Vi satt och tittade på varandra. Kronprinsen tyckte det var förskräckligt otrevligt. Danmark hade ju inte något försvar att komma med heller. Sedan skulle de över på middag till kungen och drottningen och då skulle jag gå över till legationen till Hamiltons på middag. Det var en förfärlig stämning i staden.

Till Hamiltons kom några andra svenskar som var i Köpenhamn. De hade mycket att berätta. Carl Hamilton följde mig en bit på hemvägen tills vi kom överens om att han borde gå tillbaka och höra på radion eftersom förbindelserna var brutna med Sverige. Jag knogade ensam iväg över Amalienborg Plads i mörkret. Jag var glad att jag hade mitt pass med mig men undrade hur jag skulle komma in. Den gamle portvakten stod till all lycka i dörren och kände igen mig. Han lyste mig in och så kom en lakej och lyste mig upp på mitt rum. Han hade bara en lampa, som han höll lågt nära golvet för de hade inte fått mörkläggningen klar ännu. I tio dagar var jag kvar i Köpenhamn och det var rusligt att se tyskarna överta det ena efter det andra. Drottning Ingrid fick sin första flicka under tiden.

Var det ingen tanke på att den kungliga familjen skulle fly?

Nej, det var det ingen tanke på. Kungafamiljen skulle möta svårigheterna tillsammans med sitt folk. Efter ett par dagar gick Kronprinsessan Ingrid och jag ut på sta'n. Hon sa, att det är nyttigt för danskarna att se, att jag vågar gå ut och handla.

En kväll när jag ensam var på middag hos Hamiltons, kom den svenske prästen dit och berättade att han från Kyrktornet i Svenska kyrkan hade sett hur två stora båtar gick i Sundet. Jag såg aldrig Carl Hamilton nervös mer än den gången. Vart skulle de gå? Hur skulle han meddela? Det framkom sedan att båtar gick till Norge.

Ja, det var intressant att vara med om de där dagarna i Köpenhamn. Men det var samtidigt väldigt rusligt och beklämmande att se hur tyskarna åkte runt på motorcyklar fullastade med ammunition och vapen.

Efter tio dagar ringde de från legationen och sade, att nu går den första båten över till Sverige. Ministern kom och hämtade mig och tog mig ombord. Jag har aldrig sett så många räddningsbälten som nu var upplagda på däck. Fyra minsvepare följde med ifall det skulle vara minor i Sundet.

Detta var en spännande skildring. Träffade Faster Kung Christian innan Faster for tillbaka ifrån Köpenhamn?

Ja, det gjorde jag visst det. Han kom över till Kronprinsens palais och ville tala med mig och Kronprinsessan Ingrid. Där lade han fram ett papper med åtta punkter, som han ville att jag skulle lära mig utantill och muntligen meddela Kung Gustaf. Det var informationer från Kung Christian. Kronprinsessan Ingrid och jag repeterade dem varenda dag. När jag så kom hem, begärde jag att få komma upp till Kung Gustaf och att få träffa honom alldeles ensam, eftersom jag hade denna rapport att framföra. Det gick bra och gamle kungen var mycket intresserad och berättade hur det var här i Sverige. Sedan fick jag meddela rapporten till Kronprinsen, Prinsessan Ingeborg och till sist Prins Gustaf Adolf.

Efteråt tänkte jag att jag skulle skriva ner dessa åtta punkter som var mycket viktiga och som redovisade den danska statsledningens uppfattning om läget. De åtta punkterna var emellertid som bortblåsta ur huvudet på mig. Jag kom inte längre ihåg någonting.

En dag på Slottet

När jag började på Stockholms Slott 1914 åt uppvaktningen bara lunchen med de kungliga men inga andra måltider. Man träffade de kungliga då man skulle gå ut och gå med dem eller då man skulle gå på teater eller konsert på kvällen.

Numera deltar man i måltiderna. Frukosten är klockan 9 och då har kungen alltid sin tidning med sig och vi andra har också ofta tidningar, som vi sitter kvar och läser vid frukostbordet. Sedan har kungen i regel ett antal besökande. De lotsas in av adjutanten och de, som får vänta skall adjutanten underhålla utanför audiensrummet i en salong. Drottningen skrev ofta brev på morgonen och så småningom gick vi ut. Hon var road av att gå i bodar. Vi gick ofta till NK. Hon var bl.a. road av att beställa blommor. Hon förde ordet själv och jag betalade. Ibland sköt hon till lite pengar och det gjorde att det blev väldigt svårt att redovisa. Jag kom aldrig ihåg hur mycket hon sköt till själv.

Vi kom hem till lunchen och det var mycket ofta det kom någon extra gäst. Hovmarskalken är alltid med och på senare år när Kungen fått en handsekreterare är denne också med på lunchen samt naturligtvis adjutanten och hovfröken. Maten stod på ett långt bord vid fönstren, ett mycket långt bord med mycket mat. Där var ofta en förrätt och sedan kom det en stadigare rätt, en köträtt eller en fiskrätt. Sedan var det ost och sallad och en efterrätt eller frukt, vilket man ville ha. Efter lunchen skildes vi åt. Återigen skulle man kanske gå ut med drottningen eller också for kungen och drottningen ut ensamma. Om det var vackert väder för en promenad på Valdemarsudde, Ulriksdal

eller Drottningholm. Någonstans där de kunde promenera ogenerat. Så kom de hem till théet, som de kungliga drack för sig själva. Jag drack thé inne i mitt rum. Då kom ofta adjutanten in och bad att få en kopp thé också. Sedan telefonerade de till sina vänner och bekanta och satt gärna och läste mycket länge framför brasan uti blåa salongen. Middagen var förr i världen klockan åtta, men den flyttades fram till klockan sju. Efter middagen satt man kvar och pratade framför brasan. Damerna sydde, virkade eller stickade. Klädsel till middagen är alltid smoking. Damerna har lång kjol. På senare år kunde det vara kort klänning som var lite uringad. De sista åren spelade man alltid canasta. Det roade både Kungen och Drottningen mycket. Vi höll på till både elva och halv tolv och senare. Det blev alltid mycket sena kvällar. Efter canastan åt man frukt. Och det var ju många som inte tyckte om att äta frukt just innan de gick och lade sig. Kungen åt alltid mycket frukt. Ja, så var dagen slut.

En dag på Sofiero

På Sofiero var programmet ungefär detsamma. Frukosten var kl 9 utom på söndagarna, då vi åt kl halv 10. Efter frukosten satte man sig i regel ute på trappan och då kom posten. Man läste tidningarna och posten. Jag gick ut i trädgården för jag tyckte om att gå där och pyssla med blommorna. Kungen kom ofta ut för att tala med trädgårdsmästaren, se över allting, klippa vissna blommor och ordna lite här och där. Det roade honom. Och somliga adjutanter var roade och andra var det inte. Dom som inte var roade de slapp trädgårdsarbetet. När vi var yngre var det ofta gemensamt bad. Ibland kl 11 på fm ibland kl 4 på em. Man drack thé efter badet. De flesta tyckte det var skönast att bada på eftermiddagen. Kungen simmade bra. Drottningen badade aldrig. Jo, hon badade en gång på alla dessa år. Hon tyckte inte om kalla bad och bad var nog inte heller lämpliga med hänsyn till hennes reumatism. De satt i solen ett tag , men någon större soldyrkare var ingen av dem. Kungen hade ofta en bok med sig och satt och läste. Då ville han vara i fred. Han hade en karamellburk också. Han rökte ju inte och drack inte, men han tyckte mycket om karameller. Sedan gick vi upp till théet. Det drack vi på den s.k. théplatsen vid de små dammarna mellan Sofiero och Sundet. Det var en verkligt trevlig stund. Efter théet en vanlig vardag gick vi upp i trädgården och spelade "krockgolf". Vi hade gjort i ordning en green och på den spelade vi. Och det kunde bli så att vi knappast hann klä om till middagen, så länge kunde spelet dra ut på tiden. Efter middagen satt vi ute på verandan och ibland om det var varmt på terrassen och drack kaffet. Sedan kanske man promenerade lite i trädgården, åt jordgubbar eller gick till fotbollsplanen och såg på utsikten. De senare åren spelade vi alltid canasta , canasta och åter canasta. Det roade både kungen och drottningen alldeles kolossalt. Ja, jag tycker det är roligt också, mycket roligt. Men mellan varje tjänstgöring glömmer jag hur det går till, men man lär sig snart igen.

Ofta var det utflykter. Bilutflykter antingen till Kullen eller till "Flickorna Lundgren" där vi drack thé eller kaffe. Eller också besåg vi några gamla kyrkor i närheten. Ibland for vi över till Danmark

och såg oss om. Ibland hade vi picknick med oss. En makaronirätt t.ex. Ibland var det rullade pannkakor med någonting i. Så var det ost, smör och bröd och frukt. Ja, det var mycket att packa in efteråt. På senare år har det mestadels varit smörgåsar och var och en fick beställa vad han eller hon ville ha för smörgåsar. Och så fick vi citronvatten.

Vi besökte Åge Lundström på Hildesborg och grevinnan von Geijer, född von Hallwyl på Vegeholm. Pontus De la Gardie bjöd alltid på lunch. Någon gång var vi hos Wachtmeisters på Vanås och Tornerhielms på Vrams Gunnarstorp. Så var vi någon gång hos Königs på Kristinelund och Brita Wachtmeister på Kulla Gunnarstorp. Det var inte så livligt umgänge.

Dag Hammarsköld hälsade på när han kom till Sverige. Då bjöds han på lunch. Det var alltid roligt att träffa honom för han var, när man träffade honom så här personligen en mycket sympatisk och "vanlig" människa. En gång då han kom till lunch på Slottet i Stockholm var både Drottningen och Kungen försenade och lakejen visste inte vad han skulle göra. Då sa jag "låt honom komma in, så får jag lite trevligt". Vi satte oss i en soffa. Han var mycket naturlig. Han hade kommit hem för att hans föräldrar var döda och arvingarna skulle skifta boet. Han tyckte det var förfärligt vemodigt att inte ha något hem i Sverige.

Eisenhowers kom en sommar till Sofiero. De bodde i Hälsingborg och Eisenhower promenerade på gatorna där till hälsingborgarnas stora förtjusning. Sedan kom de till lunch och de var ovanligt snälla och trevliga. De hade med sig sina barnbarn och generalen var en mycket stolt farfar eller kanske morfar. Jag frågade generalen om han inte tyckte att det var skönt att kriget var över nu. Jo, sa han, men så särskilt ansträngd var han inte under krigsåren. Han hade bl.a. lärt en sak under kriget nämligen att man inte behöver sova mycket alls. Man kan mycket väl reda sig med ett par timmars sömn ganska länge. Det var det enda om kriget som jag fick ur honom.

Macmillan och hans utrikesminister Douglas-Home med fruar kom också på besök.

Förra sommarens kom en enorm neger, jag tror från Nigeria till Sofiero. Han var finansminister. Jag har aldrig sett en sådan stor, tjock och kraftig karl. Han hade med sig två kvinnliga sekreterare, en ifrån samma land och en engelska. De två var ovanligt hyggliga, så jag tror inte dom utgjorde hans harem precis. Jag visade dem trädgården.

För rätt så länge sedan kom Charles Lindbergh med fru på besök. Besöket hölls strängt hemligt och när vi gick och såg på trädgården viskade jag till trädgårdsflickorna och trädgårdspojarna "Ni skall titta nu för där är Charles Lindbergh". Han var en anspråkslös, snäll och trevlig människa. Mycket

sympatisk var han. De var många timmar där, han och hans mycket söta fru. Jag tyckte nog att det var det mest spännande utav alla besöken. Det kom inte i tidningarna förrän dagen därpå, att han hade varit på Sofiero.

Något om de kungliga

Gamle Kung Gustaf var en snäll, vänlig och förstående farfar. Han var särskilt intresserad av Prins Gustaf Adolf. De hade jakten som gemensamt intresse. Han var också mycket svag för Prinsessan Ingrid, som han gärna såg hos sig. Om Kronprinsen var utomlands skickade han ibland efter oss för att resonera om en sak. När de kungliga skulle fara ned till bröllopet i Belgien, så hörde han sig för om planerna och ordnade på bästa sätt för oss. Vi skulle åka i en särskild vagn. Då man från järnvägen meddelade att det var svårt att få fram en sådan vagn över gränsen till Belgien svarade greve Posse mycket spydigt den där järnvägsherrn, som han talade med, att "det gör ingenting, vi går fram, det är inte så långt". Men det hade ju varit svårt att gå ifrån gränsen och till Bryssel. Då ordnade järnvägen genast så att vagnen kunde gå fram.

När vi for genom Tyskland andra natten kon det danska kungaparet in ett-tu-tre. Prinsessan Ingrid och jag satt och lade patience då de plötsligt stod i dörren. På något sätt hade det blivit trassel med deras sovvagn, så att de svenska herrarna avstod sina kupéer och kröp ihop någon annanstans. Bröllopet i Bryssel var mycket vackert och roligt. Först var det stora banketter, och därefter vigsel i kyrkan S:te Gudule och sedan mottagning på Slottet, där brudparet gick igenom alla salongerna, som var fulla med folk. I den första salongen, le salon bleu, fick bara de tre finaste familjerna stå. Det var tur att få gå med de kungliga, så att man fick se dem. Kronprinsessan Astrid var strålande. Det var så ansträngande i Bryssel att när vi for hem därifrån sov Prins Sigvard i 17 timmar. Han höll aldrig på att vakna.

Drottning Victoria beundrade jag mycket. Man fick komma och fråga henne till råds. Hon var alltid förstående och alltid uppmuntrande. Det var fullkomligt rörande hur hon litade på oss två hovfröknar, Stina Stockenström och jag. Ibland hände det att man på eftermiddagen satt och läste. Ett-tu-tre kunde hon stå därnere i våningen. Man blev ju lite förskräckt först, men det var ju bara välvilja av henne. Om man satt på tu-man-hand med henne kunde man säga sin åsikt. Men annars om det var många som hörde på, då sa man inte emot. Hon var ju en drottning. Hon var imponerande. På tu-man-hand var hon som en vanlig människa och mycket vänlig. Jag var i Dalarna med Prinsessan Ingrid vintern 1921 i sex veckor. Då kom drottning Victoria upp för att hälsa på Prinsessan Ingrid och vara i Dalarna i fjorton dagar. Hon var mycket vänlig och vi fick spela alla möjliga spel med henne. Gammaldags hövliga hovdamer ville ju aldrig vinna men vi försökte vinna så mycket vi kunde för hon var väldigt skicklig.

Mycket förstående och snäll var Prinsessan Ingeborg, dit Prinsessan Ingrid ofta var bjuden. Ibland var jag med bjuden. Det var alltid en trevlig och vänlig stämning där. Prinsessan Astrid var Prinsessan Ingrids bästa vän, fastän hon var fyra eller fem år äldre. Prinsessan Ingrid beundrade henne mycket som en äldre vän.

En som också tog hand om oss då och då var Prins Eugen. Då var Prins Eugens hovmarskalk Rolf Cederström också med. Prins Eugen var mycket god vän med Kronprinsessan Margareta och var angelägen om att barnen skulle få fortsätta sin utbildning så som hon hade tänkt sig. Ingen var gladare än han när Prinsessan Ingrid förlovade sig med Kronprins Frederik. Efter bröllopet fick jag ett fotografi av Kronprins Frederik och Kronprinsessan av Danmark, när de kommer ut ur Storkyrkan. Där står det: "Från Eugen. Här ser Ingrid lika glad och lycklig ut som vi alltid har önskat henne". Ganska rörande, inte sant.

Det är väldigt svårt för mig att beskriva vår kung och vår drottning. Man beundrar båda två, inte bara för att de är kungliga, utan för att de är storartade personligheter båda två. Ganska olika. Kungen är den store humanisten skulle man vilja säga. Han har dock inte något intresse för skönlitteratur. Romaner eller detektivromaner läser han inte alls. Mera lärda böcker. T.ex. om konst och arkeologi. Och så har han ju så många officiella handlingar att läsa igenom. Riksdagstryck m.m. i tjocka buntar. Men framförallt har kungen sina samlingar som fångar hans stora intresse. Drottningen läste mycket. Hon hade mycket väl reda på sig om allting inom litteraturen. Drottningen intresserade sig för kungens arkeologi. De hade även mycket annat gemensamt. På resor intresserade de sig för samma saker. De var båda roade av museer, gamla byggnadsverk och vackra trädgårdar.

Jag skulle tro, att Kungens grundlighet är ett inslag från hans mors sida. Den tyska grundligheten går nog igen här. Det var nog drottning Victoria som också uppmuntrade hans intresse för arkeologi och konst. Gamle Kung Gustaf var inte road ett dugg av sådana saker. Vår kung började redan som ung pojke att gräva uti "högar" på Tullgarn. Förresten var greve Posse mycket road av arkeologi och inriktade den unge prinsen åt detta håll.

Kungen skriver alltid sina tal själv. Han får naturligtvis upplysningar och fakta serverade. Han sitter länge och skriver sina tal. Och jag tror att han mycket ofta går och funderar på talen, när han går och plockar bland sina blommor. Det är min tro. Palmstierna vill nog säga att han hjälper till, men det gör han inte. Nej, Palmstierna får möjligen skriva rent talen.

Jag minns från första åren som hovfröken, då var vi mycket oroliga när han skulle hålla tal och själv var han nervös. Men så övade han upp sig på resan i Amerika, för där fick han hålla tal hela tiden. En hel del hade han skrivit färdigt innan utresan, men så upptäckte han så småningom att den

sortens tal passade inte därute. Amerikanarna ville ha mera spontana tal, gärna kryddade med någon liten historia.

Kungen och Drottningen beslöt - säkerligen gemensamt - att förenkla hovceremonielet. Villkoret för att bli bjuden på Slottet var förr antingen viss rang eller att man stod i adelskalendern. I längden gick det inte att ha det på det sättet. Mycket duktiga personer, som inte hade överstes eller kommendörs rang eller som inte stod i adelskalendern kunde helt enkelt inte bjudas. Sedan hade Drottningen sina théer för yrkeskvinnor. Men dit kom inte bara yrkeskvinnor, där var alla möjliga, det blev hon riktigt förargad för.

Prins Gustaf Adolf gick liksom de andra barnen i en privatskola på Slottet. 1918, tror jag det var, kom han och Prins Sigvard till Lundsberg. Han kom hem sista året för att utbildas i många saker som han inte fick lära sig i skolan. Han fick t.ex. lära sig att hålla tal. Då fick han ofta stå längst bort i ett rum, medan läraren stod i andra änden. Han skulle lära sig att tala tydligt och bra.

Vidare fick han läsa statskunskap och andra ämnen, som han behövde för att kunna bli regent och han blev ju regent första gången, när han var arton år. Kronprinsen var i England och Kung Gustaf, som jagade uti Skåne, blev bjuden till Danmark på några jakter. Det blev mycket hastigt arrangerat. Då blev Prins Gustaf Adolf regent helt oväntat. Och det var ju väl då, att han åtminstone hade lärt sig något. Så han fick ta privat studentexamen på Slottet. Gamle kungen var åhörare. När han kom ut sa han: "Det var väl inget svårt. Mig frågade dom på Puniska krigens baklänges". När han så kom ut från examen tillsammans med rektor Gauffin från Lundsberg, tog denne, som var mycket musikalisk upp studentsången. Och det blev mycket festligt med den spontana sången. Sedan kom Prins Gustaf Adolf till kavalleriskolan och blev uppkallad till Stockholm då och då för att "regera". Det var inte så ofta, men han fick förfärligt mycket att skriva under efter alla konseljer. Han var plikttrogen och pålitlig. Han hade nog sitt humör ibland men han var en oerhört trofast och rättvis människa.

Alla tyckte så småningom att han skulle gifta sig. Så var det en middag på Slottet och jag satt bredvid ärkebiskop Söderblom. Det var en stor middag, som Kung Gustaf hade. Då sa Söderblom: "O, jag har ett brev till Fröken här. Jag kan springa ut i tamburen och hämta det." - "Nej, snälla Ärkebiskopen", sa jag "spring inte förbi Kungen. Det går inte an. Jag kan få det senare". Jag fick det dagen därpå. Det var en lista efter Almanack de Gotha, på de prinsessor som ärkebiskopen ansåg vara lämpliga för Prins Gustaf Adolf att gifta sig med. Och "Fröken Stina skall bjuda de här till Sofiero". "Det är inte lätt för mig att göra. Det får Kronprinsen och Kronprinsessan göra", svarade jag. I alla fall berättade jag det för Prinsessan Ingrid och visade henne listan. En dag ringde Prinsessan Ingrid och sa: "Vi kommer upp till Stina, Edmund och jag (Prins G A kallades alltid för Edmund i familjen) i eftermiddag och Stina förstår varför". - "Ja", sa jag. Så jag sa till min mamma: "Mamma får hälsa på dem, men sen får Mamma gå". Så talade vi om listan och Prins Gustaf Adolf

ville se på en karta, var de alla bodde. Och så gick de. "Ja, jag förstår att ni har haft trevligt, men varför skulle ni dra fram min stora atlas?" frågade Mamma efteråt. I alla fall blev Prinsessan Ingrid bjuden som tärna till Prinsessan Alice bröllop (Prinsessan Sibyllas fasters dotter). Prinsessan Sibylla var också bjuden som tärna. Och hur Prinsessan Ingrid nu manipulerade fick hon Prins Gustaf Adolf att följa med på bröllopet. Han kunde ju inte vända på Nordsjön när han fick veta komplotten. Men han blev genast kär uti Sibylla. Sedan bjöds hon till Stockholm på vintern och var där en månad.

Det var 1932 på vintern. Sedan förlovade de sig på sommaren och gifte sig på hösten. Han var oerhört förtjust i henne och hon i honom. Han var tidigare kanske litet oslipad och hade besvär med sitt humör. Det försvann i synnerhet sedan barnen kom. Han var mycket förtjust i sina barn. När vi kom hem ifrån Orienten var Prinsessan Margareta född. Jag var uppe och såg på henne och Prinsen skulle "sköta" henne. Då sa jag: "Sådär gör man inte"• - "Asch, Stina förstår sig inte på hur barn kläs nuförtiden, så här skall de vara klädda", sa han. Och så lindade han in henne i allt möjligt, jag minns inte vad det var och hon var tydligen belåten med det, nyfödd som hon var.

Några år senare när han kom hem, hördes alltid uppifrån barnkammaren "Pappa, Pappa, Pappa". Ja, de var så där förfärligt förtjusta i honom. Och de berättade alltid att "när Pappa kommer hem då får vi springa hur fort vi vill, rida fort och Pappa är aldrig rädd att vi skall göra oss illa. Mamma hon är så rädd om oss så". Mamma Sibylla var sträng och det var han också på sitt sätt. Men han pjåskade ej med dem, utan lät dem simma och sporta, vilket de älskade. Ja, det var riktigt rörande att se dem och höra dem tala om sin Pappa. Han var deras trofaste vän. Och oerhört rättrådig. De var så förtjusta i Prinsessan Sibylla med.

Prins Sigvard var mycket olik Prins Gustaf Adolf. Han var som pojke alltid mycket road av att klä ut sig. Han hade sett i illustrerade tidningar om Charlie Chaplin och han fick en kostym som liknade Charlie Chaplins. Han tyckte om att spela teater. Han tyckte inte om att rida. Han var tvungen när han var yngre, men han var inte det minsta road av det. Han spelade tennis men inte särskilt bra. Han satt mest och ritade och målade. Prins Eugen sa en gång, när Sigvard var lite större: "Han har för lätt för sig. Han har så lätt för sig, att han nog inte vill lära sig någonting". Och det blev ju inte så mycket av hans konstnärskap. Han har mera ägnat sig åt design och att forma silver och porslin. Och det ligger mycket för honom. Han är en stillsam människa, som hänger fast otroligt vid det gamla. Om han kommer till Sofiero och finner minsta ändring blir han alldeles upprörd.

Prinsessan Ingrid var fyra år när jag blev hovfröken. När jag första dagen mötte henne i trappan, såg hon förfärligt söt ut och sa: "Jag tycker inte alls om dig". Men det gick ju över och vi blev mycket goda vänner. Hon var mycket kvinnlig, med kvinnliga intressen. Hon lekte inte mycket med dockor utan jag skulle jämt läsa flickböcker högt för henne. Hon tyckte det var roligt med vackra kläder. Alltid ville hon att man skulle berätta något roligt för henne. Hon ville bli uppiggad.

Så växte hon upp och blev konfirmerad som bröderna utav ärkebiskop Söderblom. Hon fick resa ner till Frankrike, tillsammans med sin fransyska, mademoiselle Philippe och sin engelska kammarjungfru. Det var en hel apparat, när hon for. Sedan gick hon igenom Åkerströms hushållsskola. Jag tror inte hela kursen men ett par månader. Det var Åkerström, som skrev Prinsessornas kokbok. Sedan fick hon resa ut en hel del. Hon fick hälsa på gamle kungen och sin morfar vid Rivieran. Hon var i England en lång tid hos släktingarna. Hon hade många engelska vänner. Hon tog väl hand om sina yngre syskon. Man kunde alltid lita på henne, när man hade sagt en sak. Hon var alltid pålitlig.

När fick hon tycke för Kung Frederik?

Det var inte förrän hon var tjugufyra år, ja ett par och tjuvu år. Han hade nog tittat lite på henne, men hon hade roligt med sina jämnåriga och träffade dem rätt ofta. Hon var road av att dansa och klä ut sig och var rätt mycket bortbjuden på danser. Jag vet inte precis att hon särskilt föredrog någon. Hon var oerhört fästad vid sin mor och saknade henne mycket och hennes ledning, när hon växte upp.

Var Faster med om hennes bröllop?

Jaha. Både förlovning och bröllop. Och sedan har jag hälsat på henne många gånger. Första hösten bodde de tillfälligt ute i Christian IX:s Palais, tror jag. Då var jag deras första gäst. Sedan har jag varit i deras riktiga hem vid Amalienborg Plads och på Graasten och Fredensborg. Överallt vackra hem. Man blev väl mottagen och fick förträfflig mat och blev omsedd på alla de sätt. Jag var där också den 9 april 1940 utav en händelse när tyskarna kom in i sta'n. (Berättat om tidigare) Så träffade jag henne i England, när vi var på drottning Elisabeths kröning. På kungliga begravingar har vi också träffat samman. När hon är i Stockholm kommer hon alltid och hälsar på mig.

Så har vi Prins Bertil. Han var den sötaste av dem. Han var inte mer än två år, när jag kom till Sofiero. Han hade långa, ljusa lockar och ett förtjusande leende och var mycket bortskämd av hela personalen. Men han var nog lite olydig som barn. Sade man till honom, att han inte fick göra någonting, så gjorde han det nog, när man inte såg det. Men han har ju blivit bättre nu på gamla dar. Han låg mycket sjuk i lunginflammation en vår och det var förstämning bland hela personalen. När han fick gå ut första gången, stod det nästan en lakej i varje dörrspringa och såg på den lilla ängeln, som hade blivit kry igen.

Sedan kom han till Lundsberg. Kronprinsparet var i Japan och jag hade rest hem ifrån San Francisco för att ta hand om barnen. Jag reste till Lundsberg och frågade hur det gick. "O, det går så

bra, så bra", sa Prins Bertil, som alltid var optimist. Men det tyckte inte lärarna. Han fick varning i alla ämnen utom kristendom. Och då ringde rektorn upp och sa: "Jag kommer upp till Stockholm och vill tala med Fröken". Jag kunde inte få tag på någon manlig rådgivare, så jag ringde till Karlberg till Prins Gustaf Adolf. Han kom in till Slottet och vi beslöt att låta Prins Bertil gå om klassen. Ja, det var det enda möjliga. Så fick jag skriva ut till Kronprinsen och berätta vad vi hade bestämt. Prins Bertil blev bra. Han var lite besvärlig, när han började röka för tidigt och då var jag väldigt sträng. Motorcyklar och bilar var Prins Bertil alldeles vild på redan som liten. Typiskt för honom var, att när han som student fått den första bilen och körde ut blev han genast hejdad av en polis utanför Slottet. Han blev lite häpen när polisen bad att få lyckönska till studenten och den fina bilen. Han var god vän med alla. Sådant hände honom ofta.

Var det Faster som lärde Prins Bertil att laga god mat?

Nej då inte alls. Han tyckte alltid om god mat och han vistades mycket nere i köket och var god vän med kokerskorna. Jag förstår att de gav honom många god bitar.

Sedan har vi Prins Carl Johan, som är den siste i raden. Han kallades av syskonen för Putte. Han var en rysligt trevlig pojke och hade många vänner. Han var mycket ordentlig och metodisk och ofta litet högtidlig. Första gången vi var på Operan var han förfärligt högtidlig. Operachefen Forsell tog då emot oss och hälsade honom välkommen till "Tredje Gustafs opera". Prinsen bara gapade gripen av stundens betydelse. Så satt hans älskade vän, Stig Fogelmark, händelsevis nedanför på parketten och var gång han klappade i händerna, sa Prinsen: "Nu klappar Stig". Och då var vi tvungna att applådera allihopa. En annan gång på Operan läste vi i programmet om att kompositören var en hedning. Prinsen vände sig då till mig och frågade: "Är han mycket syndisk?" Jag minns när Prins Carl Johan låg sjuk en gång. Han låg och plockade med ett spel och jag läste högt för honom om Robin Hood. Jag läste och läste så länge att jag till slut blev alldeles trött, men när vi kom till sista ordet, sade han: "Var snäll och börja om igen". Och så fick jag börja läsa boken om igen. Han kom tidigt till Lundsberg liksom de andra syskonen. När han varit där en månad, reste Prinsessan Ingrid och jag upp till Lundsberg för att se hur han hade det. Han var ganska dystert och det första han frågade var: "Tycker Stina om sill?" - "Ja", sa jag. - "Ja, det får vi jämt här". Det var han inte road av. Men det gick över. Han klarade sig bra från klass till klass och var ganska road av att läsa. Det var aldrig något besvär med honom. Han liksom Prins Bertil konfirmerades på Lundsberg. Sedan skickades han utomlands. Men så kom kriget och då fick han komma hem. Han var alltid trevlig och hade ett ovanligt elegant sätt, när han blev större.

Faster måste ha varit mycket fästad vid prinsarna och prinsessan?

Om jag var.

Och de var fästade vid Faster? Har inte Faster fått ett guldarmband av dem?

Jo, det har jag fått. Det var när Prins Gustaf Adolf levde och jag blev 50 år. Jo, jag har fått många vänliga bevis på uppskattning.

Resor

Faster har fått göra många resor i tjänsten, bl.a. 1926 till USA. inte sant?

Ja, det gjorde jag. Det var Kronprinsparet, hovmarskalken Rudebeck, adjutanten Göran Posse och så var det jag samt majoren Åsbrink, som var sekreterare och resemarskalk. Ifrån Göteborg medföljde landshövding von Sydow, men han blev sjuk och fick resa hem. På den tiden flög man minsann inte utan vi åkte båt till New York. Där började en serie besök vid industrier och institutioner. Vi bodde hos en mrs Bacon i åtta-tio dagar på Long Island och träffade många trevliga och fina amerikanska familjer. Sedan for vi längre inåt landet. Vi bodde hos stormrika människor. På en plats uppträdde värdinnan till och med i de portugisiska kronjuvelerna, som hon köpt. Vart vi kom spelades Björneborgarnas marsch. De hade lärt sig den och trodde att den var vår nationalsång. Ibland spelade de någon gammal folksång, som vi inte kände igen. Men många hade lärt sig, framförallt svenskamerikanerna, "Ur svenska hjärtans djup ..." och "Du gamla, Du fria ...".

Så reste vi i nationalparkerna. Vi mötte vilda djur och bodde i hyddor. En gång red vi över en flod och fick lägga benen i kors över halsen på hästen. Vi fick hålla ordentligt i hästen, så att han inte kunde simma. Det var ganska spännande det hela.

Längre fram red vi uppför ett berg på en 4-5 dm väg med en bergvägg på ena sidan och ett stup på den andra. Hade hästen blivit stucken av en broms, hade man flugit utför branten. Det var ganska otäckt. Kronprinsen och några av de andra herrarna gick av och ledde sina hästar. Men Kronprinsessan och jag satt kvar. På nervägen tror jag vi gick. En dag red vi i Grand Canyon och det tog oss nästan en hel dag att komma ned till botten. När vi kom ner var det 44° varmt i skuggan. Ohyggligt varmt. Där låg vi en natt i en värme, så det kan inte beskrivas. Jag tog på mig en nattrock och gick ner och hämtade lite vatten i floden, för att dricka och där tror jag dom hade varit alla herrarna innan jag kom. Dagen därpå red vi upp igen. Vägen gick i sicksack och hästarna vände

huvudet ut över branten i varje krök men det gick bra.

Så småningom kom vi till San Fransisco efter många besök hos förfärligt rika människor, på svenska institutioner och ålderdomshem. På ett ålderdomshem frågade man mig, om jag inte var förvånad över att se spårvagnar. "Inte alls", svarade jag "det har vi hemma i Sverige". Spårvagnar fanns inte hemma i Sverige, när de emigrerade. På ett håll var det en gumma, som grät vid tanken på Karl XV:s död. Hon hade upplevt den dagen. Det var många gamla minnen, som dök upp för dem, när de fick se oss. De trodde att utvecklingen hade stått stilla i Sverige, sedan de lämnat landet.

I San Fransisco sade legationsrådet Henriksson, greve Posse och jag adjö till kronprinsparet och for hem genom Panamakanalen. Då hade vi just bott hos utrikesminister Kellogg ett par dagar och kunde konstatera att han hade rätt mycket morgonhumör. När jag tog farväl sa han: "Nu skall Fröken telegrafera till mig, när ni far igenom Panamakanalen". Ja, tänkte jag, det gör jag inte. Men jag blev tvingad av Henriksson och Posse att telegrafera. Jag telegraferade då: "Tack för all vänlighet i Amerika, som vi nu lämnar för att resa hem". Vi var då i San Pedro. Det var fortfarande många dagsresor till Panama. Och kan man tänka sig, när vi kommer till Panamakanalen, får jag ett telegram att en särskild båt möter, som skall ta oss in till Panama, där allt var ordnat för att vi skulle ha det så bra som möjligt. Om vi önskade fick vi fara på järnväg bredvid kanalen. Det gjorde vi nu inte. Men vi fick fribiljetter för resa på kanalen, som gällde för all framtid. Så for vi genom Panamakanalen och det var en mycket intressant färd.

Vi hade varit ute sedan omkring den 20 maj och kom i september till London. Det tog oss 17 dygn ifrån Panamakanalen till London. Kronprinsparet for jorden runt. De reste i Japan och Indien. De kom hem efter jul, i februari, tror jag. Så vi hade hela hösten för oss själva.

Sedan var jag med på en mycket intressant resa i Orienten hösten 1934. Med på resan var greve Posse och amiral Wetter, som då var kommandörkapten. Envoyen Lagerberg, minister Prytz och Prins Bertil mötte i Aleppo. Minister von Heidenstam mötte oss i Persien. Minister Boheman var med oss i Grekland. Det har han beskrivit i sin bok. Han var en mycket trevlig reskamrat. Det är någon jag har glömt som var med. Det kommer jag på sedan hoppas jag.

I Turkiet var vi gäster hos Kemal Pascha, som bodde charmant i en mycket modern villa med en stor swimmingpool. Vi var på middag hos honom sedan han tidigare på dagen visat oss några skolor. Han var inte gift men hade några sådana där "favoriter". Och det roade Prinsessan Ingrid mycket, att Kronprinsen förde Kemals mest favoriserade dam till bordet. Kronprinsen var rätt road själv. Man hade dukat med magnifika guldbestick och guldallrikar och med massor av blommor.

Det var någonting otroligt. Vi fick presenter allihop. Jag fick en äkta matta, en liten vävd silkesmatta. De kungliga fick också presenter. Drottningen fick samma sorts matta som jag. Vad Kronprinsen fick minns jag inte.

I Grekland fick jag av presidenten en mycket trevlig théduk med tolv servietter.

Vi fortsatte till Syrien och mötte i Aleppo Prins Bertil, envoyen Prytz och envoyen Lagerberg, som då var minister i Tjeckoslovakiet. Lagerberg var en berest och trevlig karl och därför uppskattad av kronprinsparet. Han var med som uppvaktande. Det tyckte han ibland var väldigt besvärligt för han ville ha sin frihet och inte vara bunden.

I Aleppo blev Kronprinsen dålig och istället för att vara där 4-5 dagar fick vi stanna 10-14 dagar. Detektiver satt utanför hans dörr dag och natt. Vi var hela tiden omgivna av detektiver. Om jag gick ut i stan ensam hade jag en detektiv efter mig.

Därifrån for vi till Irak. Två kammarjungfrur och två kammartjänare skulle fara genom öknen till Bagdad. Vi ansåg att Kronprinsen inte skulle orka göra en sådan färd, eftersom han hade varit sjuk, så han och vi andra fick flyga i ett militär transportplan, som var hemskt obekvämt. Det regnade och var ett förskräckligt åskväder, när vi gav oss iväg med militärplanet. Man satt på stolar som fälldes ut ifrån väggen. Kronprinsparet hade fått två korgstolar. Vi for till ett flygfält utanför Badgad. Det var en underbar resa över öknen.

I Badgad hade kungen av Irak ställt en s.k. Bilát, dvs. ett mindre palats, till vårt förfogande. Det var alldeles utmärkt. Det förestods av en schweiziska, som tidigare skött hotell i Egypten, allting var perfekt. I Bagdad var vi ungefär en vecka. Det var pressande varmt. Drottningen av Irak bodde ju i harem, så henne fick herrarna inte träffa. Men vår kronprinsessa, prinsessan Ingrid och jag fick komma till henne. Hon var söt och förtjusande i sin pariserklänning. Det gavs middag för irakiske kungen i vår villa. En mycket fin och charmant middag. Kan man tänka sig att då uppträdde ett par gäster, som inte var bjudna. Som väl var stod irakiske ceremonimästaren och de svenska herrarna och tog emot. Det var ett engelskt par från kolonin och de fick vända om och gå hem. I salongen var det ordnat en stor rundel med stolar. En stol var lite högre och den satte jag mig på och då tyckte jag att de irakiska damerna såg lite bestörta ut. Jag hade nämligen satt mig på tronen. De hade en tronstol t.o.m. i sina salonger.

Sedan blev drottningen av Irak så förtjust i Prinsessan Ingrid, att vi blev ditbjudna ensamma, hon och jag. Kungen av Irak var också med, för han skulle visa oss en film. Han var klädd i en lumberjacka av sämskskinn, som han antagligen tyckte var mycket fin. Han bjöd oss på kaffe, som

han själv sprang och hämtade. Vi hade svårt att tala med Drottningen för hon kunde bara ryska och turkiska. Det var en schweiziska, som hon hade i sin tjänst som översatte allt. En eftermiddag kom drottningen till Bilát och då fick inte herrarna visa sig. Drottningen gick runt och såg till att alla dörrar låstes. Prytz och Lagerberg blev inlåsta och fick inte komma ut. Vi trodde att Prins Bertil också blev inlåst, men han lär ha stått bakom en dörr och tittat på Drottningen.

En dag gjorde vi en utflykt i öknen med Drottningen, Prinsessan Ingrid och jag. Drottningen hade sina svägerskor med sig. Alla damerna var klädda i stora slöjor men så fort vi kom ut i öknen åkte slöjorna av. Kungen var också med. Han åkte med i vår bil. Vi bjöds på äpplen. Så skulle vi dricka thé men det var sådan sandstorm att vi satt kvar i bilarna och drack. Hela tiden hade vi polis med oss för det fanns rövare överallt.

Vi fick mycket fina presenter i Irak. Jag fick en ganska stor matta av kungen och en mycket snygg silvercigarettask.

Var det den kungen som blev mördad?

Nej, han blev inte mördad utan vådaskjuten på jakt. Det var hans son, som blev mördad.

Ifrån Irak for vi till Damaskus, som var mycket intressant.

Från Damaskus flög vi till Beirut och besökte ruinstaden Baalbec. Kronprinsparet for med Posse till berget Libanon men Prins Bertil och Prinsessan Ingrid nekade att följa med. De var övermätta på allt vad de hade sett.

Från Beirut reste vi ner till Jerusalem och det var underbart vackert att se alla julstjärnor i full blom. Det var stora, stora buskar av dem överallt i november. I Jerusalem såg vi en filmföreställning. Sen sjuknade jag i öroninflammation och låg i sängen nio dagar. Det var synd. De andra for till Amman i Jordanien.

Sedan for vi till Egypten. Jag kom något senare. När jag kom till Mena House Hotel strax intill pyramiderna stod både Kronprinsen och Kronprinsessan och väntade. Sedan åt vi den gladaste julmiddag. Jag kom ju direkt ur sängen. Joen Lagerberg spelade piano och sjöng och vi fick julklappar i massor. Jag kom inte i säng förrän halv tre.

Efter en vecka i Egypten for vi med båt till Djiibouti där vi gick i land och tog tåget till Addis Abeba. Det tog oss två nätter och en dag. Det var en lång och tröttsam resa.

Kejsaren av Etiopien tog emot oss och vi var hans gäster i ett palats som just hade blivit färdigt. Snickarna hade gått fem minuter innan vi kom. De svenska missionärerna var rörande emot oss.

Kejsaren gav middag för oss två gånger och vi bjöd kejsarparet på en mottagning hos doktor Hannerz. Viking Tamm dirigerade det hela så man behövde inte tänka. Allt hade han planerat. Kejsaren frågade Kronprinsen vad han tyckte om kaffet "Jo, ni har ett ovanligt gott kaffe", blev svaret. Det gjorde att han fick en jättestor säck kaffe med sig hem. Jag fick Drottningen av Saba-orden. Jag minns inte vad de andra fick, men de fick ordnar också. Kronprinsen fick ett stort porträtt av kejsaren. Det hängde i en ställning av elefantbetar. Det var charmant. Porträttet finns alltså på Slottet och tas fram någon gång.

Sedan for vi med båt till Marseille. När vi lämnade det sista landet kände jag mig nästan som om jag hade tagit studenten. Man måste ju läsa på och förbereda sig för besöket i varje nytt land. Nu var det hela över. I Marseille besåg vi Bernadotte-huset. Sedan for vi till Paris. Kronprinsessans kammarjungfru skrev hem och berättade hur hon upplevde Paris på följande sätt: "Paris kunde lika gärna vara Skövde".

Slutord

Nu tror jag att jag berättat mina roligaste och vackraste minnen. Jag är själv djupt tacksam för allt som jag fått vara med om under mina år vid hovet och för att jag fått lära känna så många intressanta människor. Glad är jag att jag alltså får ha kontakt med kungafamiljen.

När jag gick i tredje förberedande klassen i skolan hade jag en kristendomslärare, som hette fru von Arbin. Hon sa till oss flickor att när ni nu växer upp kom ihåg att ni som ledstjärna i livet skall ha ord en "Allt det I viljen att människorna skola göra Eder det gören I ock dem". De orden har alltid stått för mig.